

was op België en dan ook niet toevallig in 1922 (het oprichtingsjaar van de VPCO) tot stand kwam.⁹¹ Zoals in alle organisaties in de protestants-christelijke zuil, trokken gereformeerden ook hier de kar; in 1930, bijvoorbeeld, waren zes van de acht bestuursleden van deze vereniging gereformeerd.⁹² Geheel in overeenstemming met het gereformeerde engagement met christelijk onderwijs in en buiten Nederland, is de geschiedenis van de Vlaamse scholen met de Bijbel onontwarbaar verweven met die van de Gereformeerde Kerken in België. Direct nadat naar kerkelijke gemeenschap met de GKN strevende groepen zich ter plaatse voor het eerst manifesteerden, ontstonden in Brussel, Antwerpen, Mechelen en Denderleeuw initiatieven om scholen met de Bijbel op te richten. In Boechout vonden protestantse school- en gereformeerde kerkstichting vrijwel tegelijkertijd plaats.⁹³

De gereformeerden in Vlaanderen troffen op de kansels van hun kerken alleen predikanten aan die aan de Theologische Hogeschool te Kampen of de theologiefaculteit van de Amsterdamse Vrije Universiteit waren opgeleid en – tot vóór 1945 op één na – uit Nederland afkomstig waren, terwijl ook zijzelf in meerderheid de Nederlandse nationaliteit bezaten.⁹⁴ Hun gehele kerkelijke leven was vóór 1945 op Nederland georiënteerd.⁹⁵ Gereformeerden waren van mening dat een hechte band met Nederland noodzakelijk was om in België leerstellige en kerkelijke zuiverheid te kunnen waarborgen. Hoezeer gereformeerden deze band koesterden, blijkt wel uit het feit dat de beslissing van de Gaspard de Colignyschool om in 1936 twee Nederlandse leerkrachten door Vlaamse te vervangen, de gereformeerden in Gent er prompt toe bracht tot oprichting van een eigen school met uitsluitend Nederlands onderwijzend personeel over te gaan.⁹⁶ In de synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland weerklonk meermalen de overtuiging dat het gereformeerd-kerkelijk leven in Vlaanderen, met inbegrip van het protestants-christelijk onderwijs, zonder Nederlandse steun zich niet zou kunnen handhaven.⁹⁷ Die opvatting had niet alleen betrekking op de GKB, maar eigenlijk op het gehele protestantisme in België, en beperkte zich niet tot gereformeerde kring. Zo sprak de synode van de Nederlandse Hervormde Kerk in 1928 uit dat het ‘voor het zwakke, weinig zelfstandige Protestantisme in België, m.n. in het Vlaamsch sprekend gedeelte, van groote betekenis [is], dat het geestelijke leiding van Nederland uit kan ontvangen.’⁹⁸

Niet alleen de sterk bij de VPCO betrokken GKB'ers waren uit Nederland afkomstig; ook het overgrote deel van de overige (veelal orthodox-hervormde) betrokkenen bij de oprichting van Vlaamse scholen met de Bijbel was geboren en opgegroeid in Nederland. Dat gold bijvoorbeeld voor degenen die in de jaren twintig in Antwerpen de eerste stappen richting protestants schoolonderwijs

⁹¹ De vereniging noemde België expliciet haar speerpunt. Zie: ‘Schoolnieuws’, *De Banier* 10.663 (24 mei 1930) 5.

⁹² In het hoofdbestuur van deze vereniging hadden de volgende personen zitting: de Nederlands-hervormden J. Goslinga (1873-1954) (namens de Vereeniging voor Christelijk-Nationaal Schoolonderwijs) en L.H. Quarles van Ufford (1883-1950) (namens de Vereeniging voor Christelijk Volksonderwijs), en de gereformeerden A. Noordtzijs (1871-1944) (namens het Gereformeerd Schoolverband), H.A.M. van Asch van Wijck (1879-1947) (namens de Unie ‘Een School met de Bijbel’), J.Th.R. Schreuder (1870-1952) (namens de Vereeniging van Christelijke Onderwijzers en Onderwijzeressen in Nederland en de Overzeesche Bezittingen), A. de Jong Ezn. (1875-1958) (idem), A.J. Drewes (1872-1939) en W. Uittenbogaard (1873-1949). Zie: *Ibid.*

⁹³ Ook in andere landen waar zich Nederlandse gereformeerden vestigden en bij de GKN aangesloten kerken tot wording kwamen, is intensief gestreefd naar de oprichting van scholen met de Bijbel. Zie: T.E.M. Krijger, *Tot in 't verste oord, trouw aan 's Heren Woord. De totstandkoming, uitbouw en identiteitsontwikkeling van de sedert de vorming van de Gereformeerde Kerken in Nederland (1892) tot deze denominatie behorende gemeenten in Nederland*,